

Sikker vedligeholdelse i landbruget

Landbruget er et af de farligste erhverv hvad angår arbejdsulykker. Landbrugsarbejdere er 1,7 gange så udsatte for arbejdsulykker uden dødelig udgang og tre gange så udsatte for dødsulykker som gennemsnittet.

I EU-27 er familierarbejde og en høj grad af selvstændig virksomhed fremherskende i landbrugserhvervet, da hovedparten af arbejdet på bedriften udføres af bedriftens indehaver og hans eller hendes familie. Ni ud af ti personer, der arbejder på landbrugsbedrifter (89 %), er familiemedlemmer ⁽¹⁾. I 2007 arbejdede omkring 78 % af landmændene alene med hjælp fra familiemedlemmer og lejlighedsvis hjælp fra ansatte udefra i de travleste perioder ⁽²⁾.

At der ofte er tale om selvstændig virksomhed og det faktum, at landbrug ofte er en familieforetning, giver en særlig udfordring for så vidt angår arbejdsmiljøet.

Vedligeholdelsesopgaver i landbruget

Vedligeholdelsesaktiviteterne i landbruget er meget forskelligartede. De omfatter:

- vedligeholdelse og reparation af maskiner, udstyr og køretøjer
- vedligeholdelse af gårdspadser og bygninger
- vedligeholdelse af siloer, beholdere, gylletanke og kornsiloer
- vedligeholdelse af elektriske installationer
- vedligeholdelse af dræn- og vandingsystemer
- vedligeholdelse af veje med og uden belægning.

Farer i forbindelse med vedligeholdelse i landbruget

Den brede vifte af vedligeholdelsesopgaver på bedrifterne medfører mange forskellige farer, herunder:

- mekaniske farer i forbindelse med vedligeholdelsen af maskiner, f.eks. knusning, indfiltrering og injektion af væsker under højt tryk
- elektriske farer ved arbejde med defekt udstyr eller i forbindelse med vedligeholdelse af elektriske installationer og udstyr eller reparationer af ødelagte elektriske hegn
- termiske farer i forbindelse med brugen af svejse- eller opvarmningsudstyr i forbindelse med vedligeholdelse eller vedligeholdelse af udstyr med varme overflader eller driftsvæsker
- kemiske farer i forbindelse med anvendelsen af farlige stoffer i forbindelse med vedligeholdelse eller vedligeholdelse af udstyr, der indeholder farlige stoffer
- brand- eller eksplosionsfare i forbindelse med vedligeholdelse af anlæg eller udstyr, der indeholder farlige og eksplosive stoffer, f.eks. tanke, beholdere og siloer eller brændstoftanke
- biologiske farer i forbindelse med vedligeholdelse af installationer, der er forurenede med biologiske agenser, gylletanke, grøfter og spildevandsinfrastruktur

Med tilladelse fra FIOH

- ergonomiske farer, f.eks. akavede arbejdsstillinger, dårlig udformning af værktøjer
- arbejde i lukkede rum.

De mest almindelige medvirkende faktorer ved vedligeholdelsesrelaterede ulykker i landbruget

De mest almindelige faktorer er:

- alenearbejde
- manglende sikkerhedsudstyr
- økonomiske begrænsninger, tidspres og træthed
- manglende viden/uddannelse/information
- underentreprise.

Forebyggende foranstaltninger

- Forsøg at fjerne risici.
- Hvis risiciene ikke kan fjernes fuldstændigt, så forsøg at begrænse dem mest muligt ved at følge sikre arbejdsprocedurer.
- Brug passende udstyr, herunder personlige værnemidler.
- Udfør aldrig arbejde, som du ikke er kompetent til at udføre.

Vedligeholdelse af maskiner og køretøjer

Følg sikre arbejdsprocedurer i forbindelse med vedligeholdelse og service af maskiner.

- Sluk maskinen inden en eventuel reparation.
- Sikr dig, at maskinen er standset — husk standsningstid.
- Fastgør dele, der kan bevæge sig eller rotere, f.eks. ved at anvende klodser eller afstivninger.
- Følg fabrikantens anvisninger.
- Genmonter beskyttelsesanordningerne, inden maskinen startes igen.

Arbejde i lukkede rum

Det kan være nødvendigt for landbrugsarbejdere at gå ind i lukkede rum, f.eks. siloer til fugtigt korn, gyllebeholdere eller lagersiloer, for at udføre vedligeholdelse, kontrol, rengøring og reparation. Der kan opstå farer på grund af iltmangel, giftige eller brandfarlige gasser, væsker og faste stoffer, der pludselig kan fylde rummet og forårsage kvælning, drukning, brand eller eksplosion.

- Undgå at gå ind i lukkede rum.

⁽¹⁾ Eurostat: »Agricultural statistics: Main results 2007–08«. Eurostat pocketbook 2009 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-ED-09-001/EN/KS-ED-09-001-EN.PDF).

⁽²⁾ Eurostat: »Farm structure, statistics explained« (marts 2010). (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure).

Kilde: M. Águila, INSHT.

- Hvis det ikke kan undgås at gå ind i lukkede rum, så følg sikre arbejdsrutiner.
- Udarbejd hensigtsmæssige foranstaltninger.
- Test forinden luften i det lukkede rum.
- Anvend korrekt udstyr, såsom personlige værnemidler (f.eks. åndedrætsværn, seler og sikkerhedslinjer), lys (godkendt til arbejde i eksplosiv atmosfære) og kommunikationsudstyr.

Arbejde i stor højde

Vedligeholdelse af bygninger, strukturer og maskiner på bedrifter kan være forbundet med arbejde i stor højde. Faldulykker sker ofte fra tage eller gennem skrøbelige tage, fra køretøjer, stiger og uegnet adgangsudstyr.

- Undgå arbejde i stor højde.
- Hvis arbejde i stor højde ikke kan undgås, så anvend egnet adgangsudstyr.
- Anvend om nødvendigt faldsikringsudstyr, f.eks. sikkerhedslinjer.
- Sørg for, at værktøjer og materialer kan løftes og sænkes sikkert.
- Gå altid ud fra, at taget er skrøbeligt, medmindre det modsatte er bekræftet.
- Opsæt advarselsskilte på bygninger med skrøbeligt tag, navnlig ved adgangsveje.
- Bær skridsikkert sikkerhedsfodtøj ved arbejde på køretøjer.
- Brug ikke stiger, hvis opgaven kan løses på en mere sikker måde.
- Hvis der anvendes stige, så sørg for, at stigen ikke kan skride, og at den stilles på et jævnt og fast underlag.

Initiativer og kampagner for at forebygge skader hos arbejdstagere i landbruget

- Farm Safety and Health Awareness Days (SHAD) i Storbritannien er arrangementer, som har til formål at informere og instruere landbrugsarbejdere i risiciene ved deres arbejde.
- PreventAgri er et projekt udviklet i Belgien, som har til formål at forebygge ulykker, erhvervs sygdomme og psykosociale risici i landbruget; det omfatter oplysning, uddannelse, forskning og indgreb.
- Sozialversicherungsanstalt der Bauern (den sociale forsikringsinstitution for landmænd) i Østrig ansporer landmænd til at forbedre arbejdsmiljøet på deres bedrifter ved at udstede sikkerhedscertifikater til dem. Sikkerhedscertifikatet er en udmærkelse til landmænd, som gør en særlig indsats for arbejdsmiljøet. Tildelingen af udmærkelsen er underlagt strenge kriterier:
 - en generel standard inden for arbejdsmiljøpraksis

- sikkerhedsbevidsthed blandt landbrugsarbejderne
- sikker arbejdstilrettelæggelse (personlige værnemidler, førstehjælpsudstyr, ryddeligt arbejdsområde)
- sikkert udstyr
- sikre køretøjer
- sikre bygninger
- sikre elektriske installationer.

Eksempler på god praksis

- *Mobilt værksted til reparation af landbrugsmaskiner og -køretøjer*

Mobile Werkstatt Allgäu GmbH, Tyskland

Moderne landbrugsmaskiner og -køretøjer kræver i stigende grad professionel service, som stiller krav til kvalifikationer og kompetencer inden for vedligeholdelse og reparation. Det mobile værksted til reparation af landbrugsmaskiner og -køretøjer blev udviklet af landmænd. Det har alt det værktøj og test- og måleudstyr, der er nødvendigt til reparationen, og et team af vedligeholdelsesteknikere, som udfører professionel reparation og vedligeholdelse af maskiner og køretøjer på stedet.

- *Sikker og effektiv vedligeholdelse og reparation af drivhuse*

Glass Handling Technic Vof, Nederlandene (vinder af pris for god praksis)

I de senere år har drivhussektoren undergået en voldsom udvikling. Drivhusene er højere, drækanalerne på tagene er meget snævre, og tagglasdimensionerne er øget betydeligt. Denne udvikling har haft stor indflydelse på vedligeholdelses- og reparationsarbejdet, som er forbundet med risiko for at skære sig, fald fra højder og fysisk belastning. På initiativ af drivhusindustrien, brancheorganisationer af gartnere, avlere, montører og entreprenører samt forsikringselskaber og banker og med deltagelse af en række virksomheder med stor erfaring inden for vedligeholdelse af drivhuse blev der udviklet en ny og sikker metode til reparation af glastage. Der blev konstrueret et system til udførelse af reparationer på ydersiden af glastage, Repair Shuttle, som består af et vedligeholdelseskøretøj med et system, hvormed glasset kan sættes på plads, og en mobil platform til at bevæge reparationskøretøjet fra et sted til et andet. Vedligeholdelsesarbejdere var tæt involveret i udviklingen af Repair Shuttle. Ved anvendelse af Repair Shuttle udelukkes skader forårsaget af faldende glas, og risikoen for fald er stort set blevet fuldstændigt fjernet. Den fysiske kraft, der kræves af de personer, som foretager reparationer, er også blevet markant mindre.

Flere oplysninger

Flere oplysninger om sikker vedligeholdelse i landbruget findes i webpublikationen »Maintenance in agriculture — a safety and health guide« (Vedligeholdelse i landbruget — arbejdsmiljøvejledning), som findes på: <http://osha.europa.eu/en/publications/reports>

Dette faktablad foreligger på 24 sprog på: <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur
Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
Tlf. +34 944794360, Fax +34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

